

Natte duinvalleien Kennemerduinen na zeventien jaar hersteld

Afgelopen winter was het zover. Gezeten op een enorme bulldozer schoof gedeputeerde Joke Geldof op 13 maart de allerlaatste kuubs zand weg in Klein Doornen. Na vele jaren hard werken is het Masterplan Regeneratie Duinvalleien in de Kennemerduinen klaar. Een overzicht van wat er in die periode allemaal is bereikt.

PIET VEEL

De Verlengde Kattendel is weer een natte duinvallei. Er werd 40.000 kuub zand vanaf gehaald. En dat werd gebruikt om het Cremermeer minder diep te maken en van (vogel) eilandjes te voorzien. Foto: Piet Veel

Een eeuw drinkwaterwinning voor Haarlem en omliggende gemeenten had de natuur van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland flink verdroogd. De karakteristieke flora van natte duinvalleien was teruggedrongen tot een paar diepe bomkraters. In 1986 stelde de provincie Noord-Holland een nieuw Grondwaterplan vast. Er werd een alternatief ontwikkeld voor de drinkwatervoorziening en er werden maatregelen getroffen om grondwateroverlast in het stedelijk gebied te voorkomen. Toen kon de waterwinning worden gehalveerd en uiteindelijk definitief worden gestaakt. Hierdoor kon de grondwaterstand weer gaan stijgen en het verdroogde duin kon weer een stuk natter worden. Maar vernatening alleen is niet genoeg. Voor echt herstel van het natuurlijke duinmilieu zijn extra maatregelen nodig. Daarom werd in 1998 het Masterplan Regeneratie Duinvalleien opgesteld.

Bodem schoonmaken

In een bodem die eerst is verdroogd en dan weer vernat, treedt mineralisatie op. De aanwezige humus 'vergaat' waardoor veel voedingsstoffen vrij komen. De oorspronkelijke duinflora is juist gebaat bij een voedselarm milieu en reageert averechts. Je krijgt dan brandnetels en distels in plaats van orchideeën en parnassia. Dat proces wordt nog versterkt als de grond in het verleden is geroerd en bemest door landbouwers. En dat bleek bijna overal in de Kennemerduinen het geval.

Er zijn oplossingen om die ongewenste voedselrijkdom tegen te gaan. De meest ingrijpende is het verwijderen van de bovengrond - doorgaans dertig tot vijftig centimeter - waardoor je weer een schone uitgangssituatie schept. Andere maatregelen zijn regelmatig maaien en afvoeren, invoeren van begrazing en het weer laten stuiven van het duin. Dat laatste is belangrijk omdat daarmee een dynamisch duinlandschap wordt gecreëerd, dat zichzelf steeds verjongt.

Masterplan Regeneratie Duinvalleien

In 1998 ging beheerder PWN van start met het Masterplan Regeneratie Duinvalleien. Hierin was aangegeven welke maatregel in welke valleien het meest zinvol werd geacht. Daarbij ging het zowel om door PWN beheerde gebieden als om aangrenzende terreinen van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. In de jaren daarvoor was in

enkele valleien al de nodige ervaring opgedaan. De eerste valleien die werden aangepakt waren Groot Olmen, de Houtglop, het Zuidervlak en aangrenzende valleien, het Verlaten Veld en het Wurmenveld en omgeving. In 2003 volgde de omgeving van het Vogelmeer met de Bruid van Haarlem en het Langerak. Een deel van de bezoekers van het duin vond de jaarlijks terugkerende uitvoering van natuurherstelprojecten met bijbehorende grondtransporten over wegen en paden wel wat veel van het goede. Bij de uitvoering werd daarom vanaf die tijd af en toe een aantal jaren overgeslagen.

Bij de volgende serie projecten rond de Bokke-doorns werd een manege opgeheven, waardoor ter plaatse de grondwaterstand kon worden verhoogd. Aan beide zijden van de Zeeweg zijn vervolgens valleien met een gezamenlijk oppervlak van ongeveer zesentwintig hectare hersteld. Een apart project is het samen met Natuurmonumenten uitgevoerde LIFE-project NoordWest Natuurkern. Daarbij werden sleuven in de zeereep gegraven en paraboolduinen van begroeiing vrijgemaakt, zodat hier een dynamisch, stuivend duinlandschap kan ontstaan. Het geld uit deze Europese LIFE-subsidie, aangevuld met provinciale middelen, maakte tenslotte de uitvoering van het project Klein Doornen mogelijk.

Het sluitstuk afgelopen winter

Als sluitstuk zijn afgelopen winter Klein Doornen en Ezelwei omgeving aangepakt. Er zijn drie valleien met een oppervlak van ongeveer elf hectare afgeplagd en uitgegraven, waardoor ook open water is gecreëerd.

Bij archeologisch onderzoek bleek dat op enkele locaties het door onze voorouders bewoonde en

Nu zoveel duinvalleien weer water bevatten broeden er kievit in de duinen. Foto: Jan Hendriks

bewerkte oppervlak van de oude duinen zich relatief ondiep onder maaiveld bevindt. Besloten is toen om op deze plaatsen minder diep te ontgraven en zo de oude cultuurlagen te ontzien. De verwijderde bovengrond is benut om een voormalige vuilnisbelt van de gemeente Bloemendaal langs de Zeeweg van een dikkere duineigen leeflaag te voorzien.

Vijfenvijftig valleien

Alles bij elkaar zijn bij de uitvoering van het Masterplan vijfenvijftig natte duinvalleien aangepakt, met een oppervlak van in totaal ruim 115 hectare. Daarnaast is 35 hectare in verstuiwing gebracht. Verder zijn bij een aantal duinmeeren de oevers aangepast en is het open water hier en daar ondieper gemaakt.

De resultaten zijn inmiddels overal goed te zien. Door de stijgende grondwaterstand zijn veel plasjes en natte valleien ontstaan. In de valleien vestigen zich eerst pioniersoorten als knobbies en kleine plevier. In de vroeg aangepakte valleien zoals de Houtglop zie je al een mooi ontwikkelde vegetatie met parnassia, zomerbitterling en diverse soorten orchideeën. In de overige valleien zie je dat na enige tijd ook gebeuren. Op veel plekken broeden weer kievit. Ook van water afhankelijke insecten als libellen zijn fors in aantal toegenomen.

Bezoekers van de Kennemerduinen kunnen de ontwikkelingen in Klein Doornen en Ezelwei goed volgen. Er lopen twee fietspaden en een wandelpad tussen de herstelde valleien door.

PIET VEEL IS VOORMALIG HOOFD VAN DE AFDELING NATUUR EN RECREATIE BIJ PWN.

Op dit kaartje is goed te zien hoe veelomvattend het herstelplan van PWN was en is in Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Kaartje: Paul Mouwes

